

DRZEWA – NASI PRZYJACIELE. DLACZEGO DRZEWA SĄ WAŻNE?

scenariusz działań edukacyjnych

Autorki: Marzena Wichniarz, Rodzice dla Klimatu

Grupa docelowa: klasy I-III szkoły podstawowej

Czas: czas spotkania 45-60 minut

Miejsce: salka do zajęć, teren wokół placówki, pracownia przyrodnicza

Cele:

- Uświadomienie dzieciom, jak drzewa wpływają na klimat, czystość powietrza i nasze samopoczucie (drzewa produkują tlen, pochłaniają dwutlenek węgla, dają cień i schładzają otoczenie).
- Rozwijanie więzi emocjonalnej z przyrodą – dzieci poczuć, że drzewa to nasi sprzymierzeńcy w środowisku (np. zapewniają dom zwierzętom i przyjemne miejsca do zabawy), nawiązując więź ze swoim drzewem.
- Kształtowanie umiejętności obserwacji – dzieci potrafią dostrzec różnice między drzewami (gatunki, liście, kora) oraz zauważyć oznaki wpływu drzew na otoczenie (np. chłodniejsza temperatura w cieniu drzewa).
- Dzieci wyliczają kilka korzyści, jakie dają drzewa (tlen, czyste powietrze, ochłoda, owoce, schronienie dla zwierząt). Potrafią opowiedzieć, dlaczego drzewa są ważne dla ludzi i jak się przy nich czują.

Metoda:

- burza mózgów
- rozmowa
- prezentacja zdjęć, filmików
- eksperymenty
- obserwacje
- wykorzystywanie pomocy dydaktycznych (karty obserwacji)

DRZEWA – NASI PRZYJACIELE. DLACZEGO DRZEWA SĄ WAŻNE?

scenariusz działań edukacyjnych

Autorki: Marzena Wichniarz, Rodzice dla Klimatu

Grupa docelowa: klasy I-III szkoły podstawowej

Czas: czas spotkania 45-60 minut

Miejsce: salka do zajęć, teren wokół placówki, pracownia przyrodnicza

Materiały:

- Na spacer: wygodne obuwie i ubranie dostosowane do pogody, kapelusze/czapki (jeśli słońce), kurtki (jeśli chłodno).
- Materiały obserwacyjne: lupy do oglądania liści i kory, termometr mierzący temperaturę na zewnątrz (do porównania temperatury w słońcu i w cieniu drzewa), białe chusteczki lub waciki (do przetarcia liści i sprawdzenia zanieczyszczeń), notes lub karta obserwacji na podkładce oraz ołówki/kredki (do notatek i rysunków w terenie).
- Pomocnicze: aparat fotograficzny, telefon/tablet (do wykonania zdjęć ciekawych obserwacji), ewentualnie miarka krawiecka lub sznurek (do zmierzenia obwodu pnia drzewa przez dzieci).
- Zasoby multimedialne: projektor do wyświetlania filmów i grafik (do pokazania przed / po spacerze).

PRZEBIEG ZAJĘĆ

CZĘŚĆ I (5-10 min)

WPROWADZENIE W KLASIE, PRZYGOTOWANIE DO SPACERU

Rozpocznij burzę mózgów pytaniem:

- „Za co lubimy drzewa? Dlaczego są nam potrzebne?”
- Dzieci dzielą się pomysłami (np. „dają cień”, „mieszkają na nich ptaki”, „można się wspinać”).

Podsumuj i dodaj informacje:

Drzewa oczyszczają powietrze i produkują tlen (dorosłe drzewo może zapewnić tlen dla dwojga ludzi w ciągu roku), pochłaniają CO₂ (pomagają w walce z ociepleniem klimatu) oraz poprawiają nastrój ludzi (przebywanie wśród drzew obniża stres i pomaga zdrowiu).

Wyjaśnij cel spaceru:

„Poszukamy dowodów, jak drzewa nam pomagają i zaprzyjaźnimy się z nimi.”

Podziel dzieci na małe grupki (2–3 osoby). Każda grupa otrzymuje kartę obserwacji (kartę pracy) z zadaniami do wykonania podczas spaceru. Przypomnij zasady bezpieczeństwa poza klasą i ustal z dziećmi obszar obserwacji (np. ogródek na terenie placówki, pobliski park/skwer lub lasek). Dzieci zabierają materiały: lupy, podkładki, notesy, termometr itp.

CZĘŚĆ II (25-35 min)

SPACER BADAWCZY – OBSERWACJA DRZEW

KROK 1 - Obserwacja różnorodności

Poproś, aby grupy wyszukały różne gatunki drzew w okolicy (np. dąb, sosna, brzoza) i porównały ich liście lub igły, korę, wysokość. Dzieci mogą przykleić do kart pracy znaleziony czysty, suchy liść lub narysować jego kształt.

KROK 2 - Drzewa a klimat

(Ćwiczenie wykonujemy w ciepłe miesiące, gdy różnica temperatury może być dostrzegalna przez dzieci).

Dzieci mierzą temperaturę termometrem w otwartym słońcu, a następnie w cieniu dużego drzewa. Odczuwają też na własnej skórze różnicę: stają na chwilę w słońcu,

potem pod drzewem – czy pod drzewami jest chłodniej i przyjemniej? (Drzewa działają jak naturalna klimatyzacja). Wyniki pomiaru (lub odczucia) zapisują na karcie obserwacji.

KROK 3 - Drzewa a czyste powietrze

Zademonstruj dzieciom prosty test - czystą białą chusteczką/wacikiem delikatnie przetrzyj powierzchnię liścia wybranego drzewa od góry. Dzieci sprawdzają, czy chusteczka się zabrudziła (np. ślady kurzu, sadzy). Jeśli tak, to znak, że liście wyłapują zanieczyszczenia z powietrza jak filtr. Same również próbują na niskich liściach krzewów lub młodych drzew. Rozmawiamy, skąd brud na chusteczce – liście oczyszczają powietrze z pyłów i smogu działając jak filtr (można dzieciom poczytać opowiadanie „Fałszywe wyniki, czyli jak ważne są drzewa w mieście”, link w materiałach pomocniczych).

KROK 4 - Kontakt z drzewem

Każda grupa wybiera jedno większe drzewo jako „przyjaciela”. Dzieci obejmują pień drzewa ramionami – sprawdzają, czy jedno dziecko zdoła objąć drzewo, czy potrzeba więcej osób. Opowiedz, że po szerokości pnia można poznać wiek drzewa (bardzo poglądowo). Następnie ćwiczenie zmysłów – dzieci zamykają oczy, dotykają kory, wachają ją. Zadaj pytanie: „Co czujecie?” (szorstkość, zapach lasu, wilgoć itp.). Poproś, by dzieci przysłuchiwały się odgłosom natury: „Czy słyszą ptaki w gałęziach, szum liści?” Na koniec jest chwila „przytulania drzewa” – dzieci podchodzą do wybranych drzew. Powiedz dzieciom, że przytulanie pozwala poczuć się spokojnie i bezpiecznie – bliskość drzewa wpływa uspokajająco i kojąco.

Poproś dzieci, aby nazwały wybrane przez swoją grupę drzewo i nadały mu imię (np. „Pan Dąb”, „Marzyciel”, „Sosna Wysoki Pień”, „Drzewko Ola”). Dzieci zapisują imię na swojej karcie obserwacji.

KROK 5 - Zadanie: „Znajdź coś na drzewie”

Zadaj zagadki do poszukiwania: np:

- „Znajdź na drzewie lub pod nim coś, co żyje dzięki drzewu” (dzieci mogą wskazać ptaka na gałęzi, mrowisko przy korzeniach, mech na korze, wiewiórkę, owady na liściach).
- „Znajdź owoc lub nasiono drzewa” (żołędzie, szyszki, kasztany w sezonie).
- „Znajdź dwa różne kształty liści” itd.

Dzieci zapisują, wklejają lub rysują swoje znaleziska na kartach pracy.

KROK 6 - Zabawa: „Poznaj swojego przyjaciela”

Dzieci dobierają się parami. Jedno z pary ma zamknięte oczy lub zawiązaną chustkę na oczach. Drugie dziecko powoli prowadzi „niewidomego” do wybranego drzewa w pobliżu. Zadaniem jest „poznać” drzewo dotykiem – dziecko z zawiązanymi oczami dotyka kory, gałęzi na wysokości dłoni, obchodzi drzewo dookoła (druga osoba asekuruje). Następnie zostaje odprowadzone na start, zdejmuje opaskę i próbuje odgadnąć, które to było drzewo. Potem zamiana ról. Zabawa wyostreza zmysły i pozwala nawiązać osobistą relację z drzewem (przykładowo dzieci zauważają, że kora każdego drzewa jest inna w dotyku).

Krótką rozmowa: „Czy łatwo było rozpoznać swoje drzewo? Po czym je poznaliście?”

CZĘŚĆ III (10-15 min)

PODSUMOWANIE SPACERU I DYSKUSJA

Zapytaj:

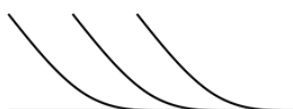
- „Co was najbardziej zaniepokoiło podczas spaceru?”
- „Czego nowego dowiedzieliście się o drzewach?”

Dzieci dzielą się spostrzeżeniami (np. „pod drzewem było chłodno”, „liście były brudne od kurzu – czyli filtrują powietrze”, „widzieliśmy dziuplę – mieszkanie ptaka”). Pochwal dzieci za aktywność i spostrzegawczość. W klasie dzieci odkładają zebrane okazy (liście, szyszki) – można zrobić kącik przyrody.

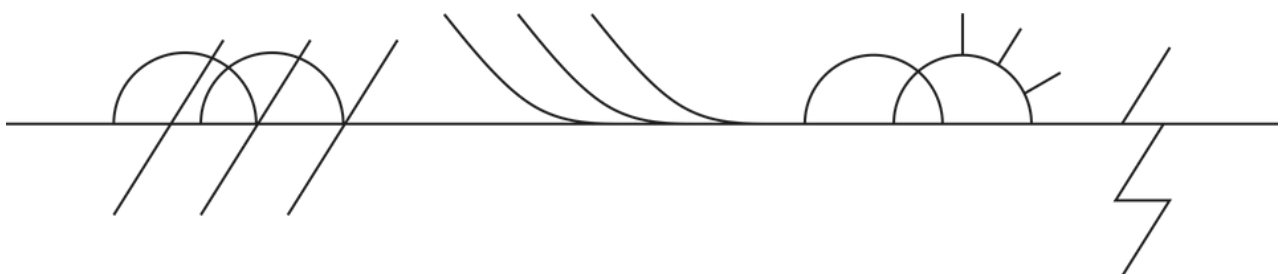
W sali wyświetl krótki film lub prezentację podsumowującą znaczenie drzew. Może to być animacja pokazująca fotosyntezę (można także przeprowadzić z dziećmi eksperyment z miską, wodą i oddychającym liściem przyniesionym ze spaceru) lub grafika ukazująca drzewo jako „fabrykę tlenu” i „filtr powietrza”. Porozmawiaj z dziećmi o tym, że drzewa pochłaniają dwutlenek węgla i zanieczyszczenia, a oddają nam tlen. Pokaż na wybranej infografice, że dojrzałe drzewo magazynuje tony dwutlenku węgla w swoim drewnie i daje cień, obniżając temperaturę (np. latem pod drzewami jest nawet o kilka stopni chłodniej). Opowiedz, że drzewa chronią glebę przed wysychaniem i erozją, oraz są domem dla wielu stworzeń.

Zadaj pytania pobudzające do refleksji i dalszej dyskusji, np:

- „Jak się czuliście wśród drzew? Czy zauważyliście, że gdy stoimy pod drzewem, oddycha się lepiej i jest przyjemniej?”
- „Dlaczego mówimy, że drzewa to nasi przyjaciele? Co dobrego robią drzewa dla ludzi i przyrody?”

- „Jak się czułeś, gdy przytuliłeś drzewo albo spędziłeś czas w cieniu drzewa?”
- „W jaki sposób my możemy pomagać drzewom, aby było ich dużo i były zdrowe?”
- „Co by było, gdyby na świecie nie było drzew?”
- Zachęć, by dzieci opisały własne odczucia (np. „było cicho, ptaszki śpiewały, fajnie, że było chłodno”).

Wskazówki dla prowadzących:

1. Na początku zajęć i podczas spaceru warto zadawać pytania pobudzające ciekawość:

- „Skąd bierze się tlen, którym oddychamy?”,
- „Dlaczego w mieście sadi się drzewa przy ulicach?”,
- „Jak myślicie, co by było, gdyby nie było drzew?”.

Dzieci odpowiadają, wymyślają nawet niewiarygodne pomysły, a prowadzący na bazie ich odpowiedzi naprowadza na fakty.

2. Aby zachęcić dzieci do uważnych obserwacji na kartach pracy podczas spaceru lub po nim można zadawać kolejne zadania, np. narysujcie Wasze drzewo, wskażcie dwie rzeczy, które zauważyliście w cieniu drzewa (np. chłód, wilgotna ziemia, więcej owadów), zaznaczcie ptaki lub inne zwierzęta, które widzieliście na drzewach. Ma to swoje walory emocjonalne (buduje więź między dziećmi a drzewem, sprawia że drzewo przestaje być anonimowe, a staje się kimś bliskim, przez co łatwiej dbać o przyjaciela), wzmacnia uważność (dzieci bardziej zapamiętują cechy drzewa), rozwija empatię (pomaga dzieciom traktować drzewo jako żywą istotę, dzięki temu dzieci uczą się szacunku do przyrody).

3. Oprócz zabawy w rozpoznawanie drzewa po dotyku, można pobawić się w naśladowanie drzewa – dzieci ustawione wokół drzewa naśladują jego ruchy (np. „wieje wiatr” – dzieci poruszają rękami jak gałęziami, „świeci słońce, liście robią fotosyntezę” – dzieci wskazują rękami na słońce i biorą głęboki wdech, „pada deszcz, drzewo pije wodę korzeniami” – dzieci kucają i dotykają ziemi). To humorystyczna zabawa, która jednocześnie utrwala pojęcia (wiatr, słońce, fotosynteza, deszcz).

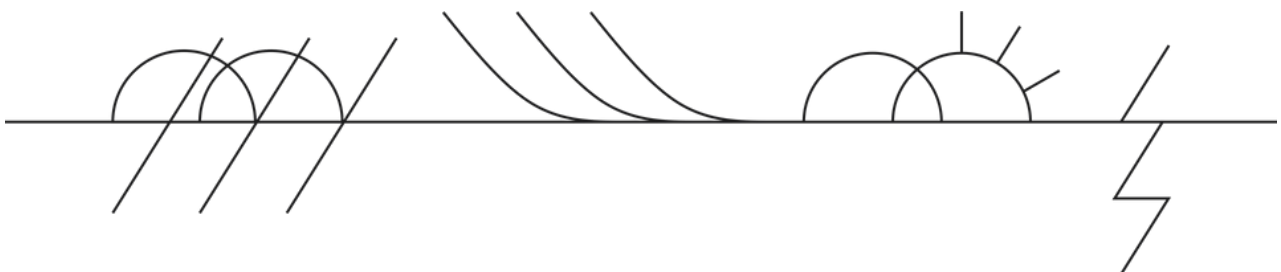
4. Na koniec zajęć można użyć krótkiego quizu online (Kahoot lub Quizizz) z kilkoma pytaniami:

- „Co produkują drzewa w procesie fotosyntezy?”,
- „Co daje nam cień i ochłodę?”, z kolorowymi ilustracjami – aby w formie zabawy sprawdzić, co dzieci zapamiętały.

Materiały audiowizualne i pomoce dydaktyczne:

- **Film edukacyjny „Poznaj świat drzew”** – animowany film dla dzieci pokazujący, jak drzewo rośnie i produkuje tlen, jak pochłania dwutlenek węgla.
- Infografiki – przedstawiające **drzewa jako „fabrykę tlenu”** (źródło LIFE „Śląskie. Przywracamy błękit” w Gminie Gierałtowiec), **drzewo dające cień i niższą temperaturę** (źródło: subiektywnieofinansach.pl) lub **drzewo filtrujące spaliny i zanieczyszczone powietrze** (źródło: portalsamozadowy.pl, ZDM Poznań).
- Zdjęcia zwierząt żyjących dzięki drzewom (dzieciąt przy dziupli, wiewiórka na gałęzi, ul w dziupli, itp.) w celu pokazania dzieciom, że drzewo to też dom dla wielu istot.

- Obrazek z przekrojem drzewa (korzenie, pień, liście) i zaznaczonymi funkcjami (korzenie piją wodę, liście oddają tlen, itp.), **przykład** (autor Paweł Lenart).
- **Książka „Drzewa”, Socha Piotr, Grajkowski Wojciech, wyd. Dwie Siostry.**
- **Książka „Bajka o drzewie” Eliza Piotrowska, wyd. Biobooks**
- **Broszura informacyjna “Co nam dają drzewa”, autor Alarm dla Klimatu**
- **Animacja „Fotosynteza – co to jest? Komu to potrzebne? Jak to się dzieje?”**
- Opowiadanie **„Fałszywe wyniki, czyli jak ważne są drzewa w mieście”** (rola drzew w oczyszczaniu zanieczyszczeń)
- **Artykuł „Co dają nam drzewa w mieście”, autor Who Will Save The Planet.**
- **Artykuł „Znaczenie drzew w miejskich ekosystemach”, autor Instytut Rozwoju Myśli Ekologicznej**
- **Artykuł „Co dają nam drzewa?”, autor Jestem na pTak!**
- **Artykuł „Sylwoterapia”, autor Leśni Odkrywczy**
- **Artykuł „Jak żyje drzewo”, autor Fundacja EkoRozwoju**

KARTA OBSERWACJI: MÓJ PRZYJACIEL – DRZEWO

Grupa:

Data:

Imiona członków grupy:

Miejsce obserwacji:

☐ Teren wokół placówki ☐ Park ☐ Las ☐ Inne:

.....

1. CO BĘDZIEMY ROBIĆ?

Podczas spaceru poszukamy naszego przyjaciela – drzewa i zaobserwujemy, jak drzewa się zachowują, jakie są ich cechy i jak pomagają ludziom i przyrodzie. Będziemy badać cień drzewa, czystość liści i życie wokół drzewa.

2. OBSERWACJE NA SPACERZE:

a) Nasze drzewo to: (gatunek i opis wybranego drzewa)	 Nazwaliśmy je:
b) Liście naszego drzewa: (miejsce na rysunek lub wklejenie / odciśnięcie liścia)	w dotyku są
	mają kształt
	mają kolor

	
c) Kora naszego drzewa jest: (miejsce na rysunek lub odciski kory)	 (np. szorstka, popękana, gładka, koloru)
d) Czy znaleźliśmy owoce/nasiona tego drzewa? [] TAK [] NIE	Jeśli tak, to jakie? (np. żołędzie, szyszki, kasztany, owoce).
e) Temperatura i cień:	Sprawdziliśmy termometrem: w słońcu było °C, a w cieniu pod drzewem °C. Pod drzewem było: [] chłodniej [] cieplej niż w słońcu. W cieniu drzewa zauważyliśmy także (np. wilgotna ziemia, więcej owadów).
f) Czystość powietrza:	Przetarliśmy liść białą chusteczką. Chusteczka zrobiła się: [] brudna (liść miał na sobie kurz/sadzę) [] prawie czysta.

g) Życie przy drzewie. Zauważyliśmy, że na lub pod naszym drzewem żyją: (miejsce na rysunki z obserwacji)	Ptaki? [] tak, jakie? [] nie zauważyliśmy
	Owady? [] tak, jakie? (np. mrówki, biedronki) [] nie zauważyliśmy
	Inne zwierzęta? [] tak, jakie? (np. wiewiórka, ślimak) [] nie zauważyliśmy
	Rośliny przy pniu? [] tak, jakie? (np. mech, kwiaty, grzyby) [] nie zauważyliśmy

3. PODSUMOWANIE: DLACZEGO DRZEWO JEST NASZYM PRZYJACIELEM?

Uzupełnij zdania:

Drzewo daje nam

.....

Liście filtrują powietrze, bo zatrzymują

Dzięki drzewom w upały jest nam

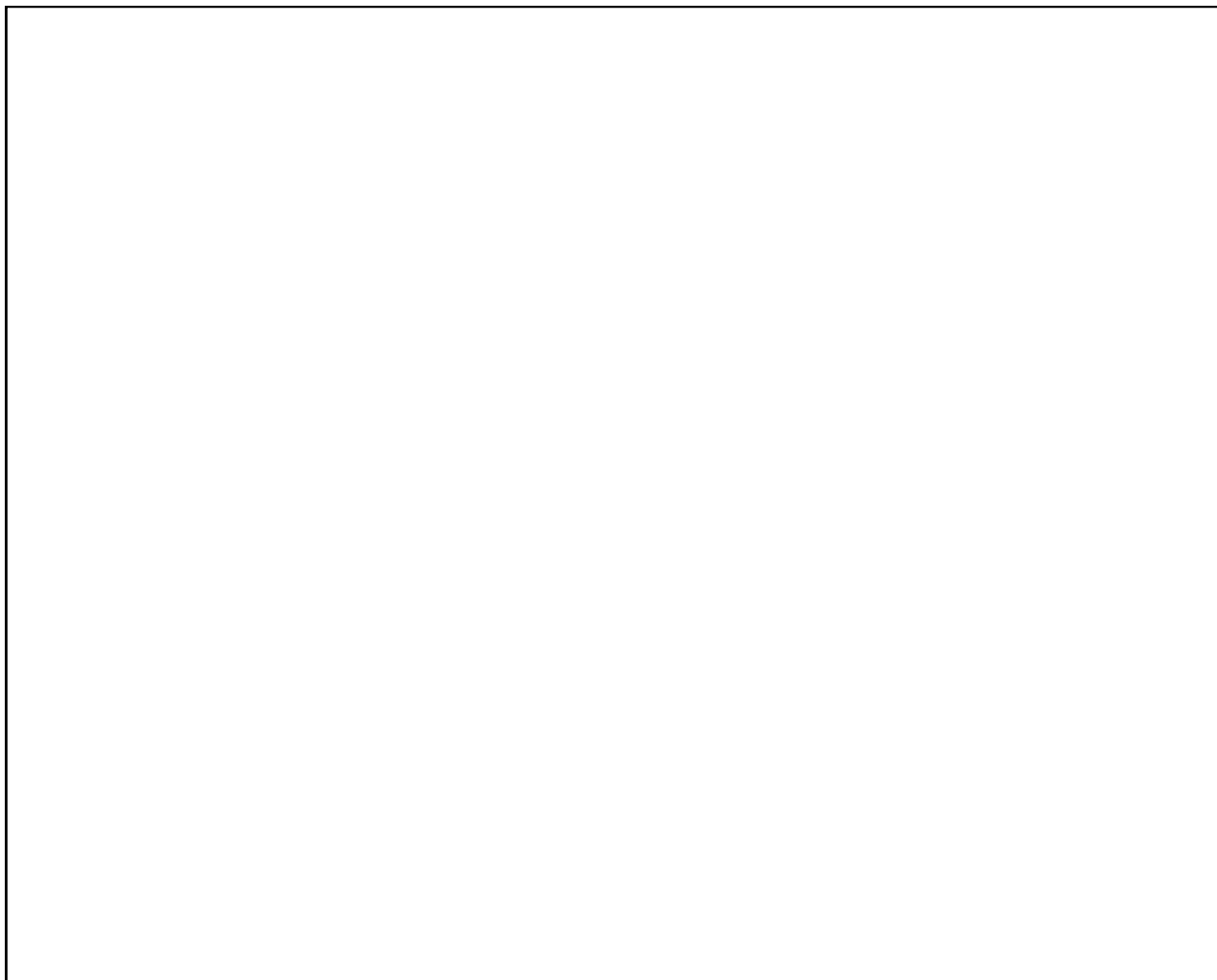
.....

W koronie drzewa / na gałęziach swój dom ma

.....

(wpisz nazwę zwierzątka/zwierzątek, które widzieliście lub które może tam mieszkać).

4. NARYSUJ ULUBIONE DRZEWO:PYTANIA I ZADANIA:

a) Zaznacz, co otrzymujemy od drzew (postaw ✓):

☐ tlen do oddychania	☐ cukierki	☐ cień w upalne dni	☐ spokój i ciszę
☐ gry komputerowe	☐ owoce (np. jabłka, kasztany)	☐ miejsce do zabawy	
☐ piasek	☐ czyste powietrze	☐ deszcz	☐ dom dla wielu zwierząt

b) Dlaczego powinniśmy sadzić i chronić drzewa?

.....

.....

c) W jaki sposób możemy dbać o drzewa i ich mieszkańców?

.....

.....